

Vabariigi Valitsuse määruse „Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Valga linna ja Öru valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Valga linna ja Öru valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmise uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamiseks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Valga maakonnas¹ viie omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus nimega Valga vald. Hetkel kuulub Valga maakonda kaks linna ja 11 valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üks linn ja seitse valda. Kuivõrd Vabariigi Valitsus otsustas 21.07.2016 määrusega nr 83 juba Valga maakonda kuuluvate Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna, millega moodustub Tõrva vald, haldusterritoriaalset korraldust 2017.a kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamise muuta, siis realselt ei jää pärast eelnõu vastuvõtmist Valga maakonda ühtegi linna, kuid jääb kuus valda. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb kavandatava muudatusega nelja omavalitsuse võrra 209-le, kokku 180 valda ja 29 linna^{2,3}.

Ühinevad omavalitsused on⁴:

- 1) Karula vald (pindala 230 km² ja rahvaarv 975),
- 2) Taheva vald (pindala 205 km² ja rahvaarv 722),
- 3) Tõlliste vald (pindala 194 km² ja rahvaarv 1592),
- 4) Valga linn (pindala 7 km² ja rahvaarv 13 085),
- 5) Öru vald (pindala 105 km² ja rahvaarv 463).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Valga linna ja Öru valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse

¹ 1. detsembri 2016 rahvastikuregistri andmete seisuga

² Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83 ning 22.12.2016 määruste nr 151-153 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis kümne omavalitsuse võrra 203-le, kokku 175 valda ja 28 linna. Vabariigi Valitsusele esitatud Elva valla, Kanepi valla, Lahemaa valla, Põhjaranniku valla, Rakvere valla, Saaremaa valla, Tapa valla, Valga valla, Viljandi valla ja Vinni valla moodustamisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 30 omavalitsuse võrra 173-le, kokku 148 valda ja 25 linna.

³ Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.08.2016 seisuga.

nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Valga vald (kogupindala 794 km², rahvaarv 16 837⁵).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092), seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalhalduse osakonna nõunikud Kaie Küngas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080) ja Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 1 lõike 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse soovitusliku suuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 11 000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Valga maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Karula Vallavolikogu 22.01.2016 otsusega nr, Taheva Vallavolikogu 28.12.2015 otsusega nr 19, Tõlliste Vallavolikogu 21.12.2015 otsusega nr 20, Õru Vallavolikogu otsusega nr 1-1.3/7

⁵ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.12.2016 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

ja Valga Linnavolikogu 11.12.2015 otsusega nr 93 algatati haldusterritoriaalse korralduse muutmise eesmärgiga ühineda üheks uueks omavalitsusüksuseks.

Alustatud ühinemisläbirääkimistelt võttis Hummuli Vallavolikogu 10.02.2016 vastu otsuse nr 44 läbirääkimise alustamisest keeldumise kohta ja Sangaste Vallavolikogu 2.06.2016 otsusega nr 27 läbirääkimiste lõpetamise kohta.

25.11.2016 otsustasid haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatanud volikogud taotleda Vabariigi Valitsuselt Karula valla, Taheva valla, Valga linna ja Tõlliste valla ning Õru valla haldusterritoriaalse korralduse muutmist ühinemise teel uueks omavalitsusüksuseks, mille nimeks saab Valga vald.

Omavalitsused toovad välja, et Karula valla, Taheva valla, Tõlliste valla, Valga linna ja Õru valla ühinemisläbirääkimiste käigus on poolte esindajad seadnud ühiseks eesmärgiks tänaste omavalitsuste baasil kogukondade jätkusuutliku arengu ja strateegilise juhtimisvõimekuse suurendamise. Sellega ühendatakse tänaste omavalitsusüksuste arengupotentsiaal ja tugevused, et anda oluline tõuge piirkonna tasakaalustatud arengusse. Ühinemine võimaldab parandada elanike elukvaliteeti, arendada avalike teenuseid ja taristut. Ühinemise käigus moodustatakse jätkusuutlik, tervikliku ruumistruktuuriga haldusüksus, mida iseloomustab toimiv teeninduskeskuste võrgustik, head transpordiühendused ja looduslähedane elukeskkond.

Ühinemine võimaldab tagada elanike heaolu ja turvalisuse; muuta omavalitsusüksuse osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja suurendab nende kättesaadavust; tagada elanikele avalike teenuste aeg-ruumiline kättesaadavus ja nende majanduslikult tõhus korraldus; tagada juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike suurt professionaalsust; korraldada ühistranspordisüsteem selliselt, et see vastab inimeste liikumis- ja tööhõive vajadustele, on toimiv ja tõhus ning integreerib erinevad transpordiliigid; korraldada omavalitsusüksuse asjatundlik juhtimine ning moodustada tegus ametnikkond, mida iseloomustab motivatsioon seista vallaelanike põhjendatud huvide eest, pädevused ja oskused ning teadmispõhisus ja kaalutletus otsuste tegemisel.

Ühinemisläbirääkimiste käigus avalikustati ühinemislepingu projekt ajavahemikul 10. oktoobrist kuni 30. oktoobrini 2016 ühinevate omavalitsuste veebilehtedel. Ühinemislepingule esitatud ettepanekute ja vastuväidetega osaliselt arvestati ning tulemused on kantud ühinemislepingule lisatud õiendisse.

Samuti viidi ühinevate omavalitsuste haldusterritooriumitel perioodil 3-6. novembrini 2016 elektrooniliselt ja küsitluspunktides haldusterritoriaalse muutmise kohta elanike arvamuse väljaselgitamiseks läbi Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Karula	830	63	7,6	34	54,0	29	46,0
Taheva	650	59	9,1	32	54,2	27	45,8
Tõlliste	1401	61	4,4	34	55,7	27	44,3
Õru	386	71	18,4	43	60,6	27	38,0

Valga	10 909	86	0,8	43	50,0	43	50,0
Kokku	14 176	340	2,4	186	54,7	153	45,0

Allikas: Karula, Taheva, Tõlliste, Valga ja Õru valla volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

1. detsembriks 2016 edastasid Karula, Taheva, Tõlliste, Õru vald ja Valga linn Valga maavanemale taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Valga maavanem edastas 2. detsembri 2016 kirjaga nr 12-1/16-1661-1 oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Maavanem toetab nimetatud omavalitsuste ühinemist, tuues välja, et ühinemislepingust nähtuvad ühinemise eesmärgid ning ühinemise korraldus ja tingimused on põhjendatud. Samuti on asjakohased ühinemislepingu seletuskirjast ja muudest lisadest ilmnevad argumendid haldusterritoriaalse korralduse muutmise vajaduse põhjendatuse, territooriumi suuruse ja alaliste elanike arvu kohta. Ühinemine on kooskõlas ka Valga maakonna arengunõukogu protokollilise otsusega 01.12.2014 (muudetud 27.11.2015) kinnitatud „Arengustrateegia Valgamaa 2020“ kinnitatud eesmärgiga 4: Valgamaa omavalitsuste haldus- ja jätkusuutlikkus paraneb ning ühistegevuse maht suureneb. Aastaks 2017 on Valgamaal kolm omavalitsust.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lõuna-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise seonduvat 21. detsembri 2016 koosolekul ja toetab omavalitsuste ühinemist, mille tulemusena tekib omavalitsusüksuse soovituslikule suurusele vastav omavalitsus.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Karula, Taheva, Tõlliste ja Õru valla ning Valga linna ühinemise teel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse üksus – Valga vald.

Nimetatud valdade volikogud otsustasid 25. novembril 2016 tehtud otsustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Valga vald, mis on ka moodustuva valla keskuseks. Ühinemislepingu punktide 6.3-6.6 kohaselt koondatakse valla keskusesse juhtimisfunktsioonid ja teenused, mis on oma olemuselt koordineeriva iseloomuga või eeldavad kitsast spetsialiseerumist. Tasakaalustatud ja kodanikulähedaste otsustusprotsesside tagamiseks nähakse ette tänastel piirkondade keskustel põhinev teeninduskeskuste süsteem. Teeninduskeskused luuakse Lüllemäe külasse (Karula piirkond), Hargla külasse või Koikküla külasse (Taheva piirkond), Tsirguliina alevikku (Tõlliste piirkond) ning Õru alevikku (Õru piirkond). Teeninduskeskustes osutatakse neid teenuseid, mida on otstarbekas osutada elanikule ruumiliselt lähedal.

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad järgmiselt lingilt: <http://delta.andmevara.ee/valga/dokument/820394>.

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Valga vald“.

Kohanimenõukogu toetas 20. detsembri koosolekul ühinevate valdade nimevalikut. Valga on ajalooline kohanimi. Senine Valga linn on ühinemisel moodustuva valla keskuseks.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ ja jäetakse Valga maakonna linnade nimistust välja Valga linn, mis lisatakse valdade loetellu. Valdade loetelust jäetakse välja sõnad „Karula“, „Taheva“, „Tõlliste“ ja „Õru“.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Karula, Taheva, Tõlliste ja Õru valla ning Valga linna ühinemisel Valga vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad Valga Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti positiivset mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Tulenevalt ajaloolisest seotusest on piirkonna elanikud olnud läbi lähiajaloo sotsiaalselt ja majanduslikult seotud. Toimib tööränne, kasutatakse omavalitsuste teenuseid ning suheldakse nii organisatsioonide kui eraisikute tasandil.

Alljärgnevalt on selgitatud ühinemise mõjusid Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõikes 5 nimetatud asjaolude ja mõjude lõikes.

Karula, Taheva, Tõlliste ja Õru valdade ning Valga linna kui ühinevate haldusüksuste ajalooline taust

Karula, Taheva, Tõlliste ja Õru vallad ning Valga linn asuvad tänase Valga maakonna territooriumil. Ühine ajalooline taust seoses kihelkondadega puudub, kuna kuuluti erinevate kihelkondade alla.

Kogu maakond on ajalooliselt väga tugevalt seotud olnud Läti- ja Liivimaaga ning oma naabermaakondadega. 3. juulil 1783. aastal kehtestas keisrinna Katariina II Balti provintssides uue halduskorra ning moodustas seni Riia maakonda kuulunud Valga linna ümber Valga maakonna. Tollane Valga maakond koosnes üheteistkümnest kihelkonnast, millest üheksa asus Lätimaal ja ainult kaks – Luke ja Härgmäe – ulatusid Eesti alale.

19. sajandi teisel poolel kuulus Valgamaa Liivimaa kubermangu koosseisu. Vabadussõja käigus vabastasid Eesti väed Valga ja suurema osa selle ümbruskonnast. Sõjaolukord nõudis Valga kui tähtsa keskuse eraldamist teistest maakondadest ja 12. veebruaril 1919 andis Eesti Vabariigi Valitsus välja määruse Valga maakonna moodustamise kohta. Valga maakonna

jaoks lõigati kolmest maakonnast 17 valda: Viljandimaast seitse, Tartumaast neli ja Võrumaast kuus.

1920ndatel aastatel viidi Valgamaal läbi mitmeid haldusterritoriaalseid muudatusi ning maakond kujunes oma praegustes piirides enam-vähem välja (ainult Otepää, Palupera ja osa praegusest Puka vallast jäid 1962. aastani Tartumaa alla). Seega võib väita, et Valgamaa on oma olemuselt küll tehnilik moodustis, kuid siiski on ühinevatel haldusüksustel ühine ajalooline taust.

Ühinemise mõju elanike elutingimustele

Kõik ühinevad omavalitsused on oma senistes arengusuundades väärtustanud head ja turvalist elukeskkonda ning samal suunal plaanitakse jätkata ka uues omavalitsuses. Omavalitsuste ühinemisega piirkonna elanike senised elutingimused oluliselt kohe ei muutu. Selline mõju võib näha olla alles aastate pärast ning suuresti sõltub see ka tulevase omavalitsuse investeringuvõimekusest.

Kõik ühinemislepingus kajastatud ühinemise eesmärgid mõjutavad pikas perspektiivis oluliselt tulevase omavalitsuse elanike elutingimusi. Ühinevate omavalitsuste jaoks on oluline tagada elanike heaolu ja turvalisus, muuta omavalitsusüksuse osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja kättesaadavamaks, tagada elanikele avalike teenuste kättesaadavus, võimaldada juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike professionaalsust, suurendada elanike võimekust oma probleeme iseseisvalt lahendada ning korraldada ühistranspordisüsteem selliselt, et see vastab inimeste liikumis- ja tööhõive vajadustele, on toimiv ja tõhus ning integreerib erinevad transpordiliigid.

Piirkonna elanike ühtekuuluvustunne

Ühinevate omavalitsuste eesmärgiks on, et uue omavalitsuse kuvand rõhutaks valla kui terviku ja Valga linna kui maakonnakeskuse tugevusi linna- ja looduslähedase elukeskkonnana. Karula, Taheva, Tõlliste ja Õru vallad ning Valga linn on erinevates valdkondades teinud koostööd juba aastaid ning sellega ollakse harjunud. Valga linn on selle piirkonna elanikele oluline avalike teenuste osutaja (gümnaasium, muusikakool, kultuuriteenused, politseimaja, perearstid, kaubandus, postiteenused jne). Paljud elanikud käivad ümberkaudsetest valdadest tööle Valga linna ning seetõttu kasutavad sageli nende lapsed ka Valga linna haridusteenuseid.

Oluliseks ühtekuuluvustunde tekitajaks saavad tulevikus olema ühiselt tekkivad uued traditsioonid (näiteks ühiste tunnustusürituste ja muude suursündmuste elluviimine) ning seniste traditsioonide edasikandmine ja tunnustamine kogu vallarahva poolt (laulu- ja tantsupidude traditsiooni jätkamine).

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile

Omavalitsusüksuste ühinemisel seatakse lisaks haldusreformi seadusega ette nähtud eesmärkidele ka täiendavad eesmärgid. Kuna ühinemisläbirääkimistel osalenud esindajad pidasid just avalike teenuste kvaliteeti üheks olulisemaks aspektiks, siis on sellele pühendatud ka enamik ühinemislepingust. Mõned avalikud teenused on läbirääkimiste käigus kirja pandud üldiselt, kuid mõned väga detailselt.

Uues omavalitsuses muudetakse omavalitsusüksuse osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja kättesaadavamaks, tagatakse elanikele avalike teenuste kättesaadavus, võimaldatakse juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike professionaalsust ning

korraldatakse ühistranspordisüsteem selliselt, et see vastab inimeste liikumis- ja tööhõive vajadustele, on toimiv ja tõhus ning integreerib erinevad transpordiliigid.

Avalike teenuste arendamine eesmärgiga tõsta nende kvaliteeti on uues omavalitsuses eesmärgiks järgmistes valdkondades: haridus (sh alusharidus, üldharidus ja huviharidus); noorsootöö; sotsiaalteenused ja -toetused; tervishoid; külaliikumine; vaba aja veetmine, kultuur, sport; elamu- ja kommunaalmajandus, ühisveevarustus ja -kanalisatsioon, soojamajandus, jäätmemajandus; ühis- ja koolitransport ning kohalikud teed, tänavad ja haljastus.

Ühinemise mõju haldussuutlikkusele

Valga linna tänane haldussuutlikkus on enamuses valdkondades küllaldane selleks, et pakkuda vajalikke teenuseid senisest suuremal territooriumil. Ühinemise järgselt ametiasutused liidetakse ning ühinemislepingus on ette nähtud soovituslik uus struktuur uuele Valga Vallavalitsusele kui ametiasutusele. Pärast ühinemist on võimalik suurendada ametnike asjatundlikkust. Nad saavad spetsialiseeruda kitsamale valdkonnale, mis aitab paremini näha ja hinnata selle probleeme ning leida häid lahendusi. Lisaks sellele luuakse iga senise valla territooriumile teeninduskeskus (soovituslik struktuur samuti ühinemislepingus välja toodud), kus hakatakse endiselt lahendama kohaliku iseloomuga küsimusi.

Tulevikus soovitakse lihtsustada veelgi asjaajamise korraldust, võtta kasutusele senisest enam elektroonilisi vorme, luua regulatsioone, mis piiritlevad keskkonna, milles ametnikel on pädevus otsuseid teha kiirelt ning võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt, arvestades hea halduse tava.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Demograafiliselt on elanike arv langustrendis nii Karula, Taheva, Tõlliste ja Öru vallas kui ka Valga linnas. Elanike koosseis on üsna suur osakaal eakatel inimestel. Valga haiglal on demograafilise situatsiooni juures oluline roll tervishoiu valdkonnas.

Teadvustades kohaliku demograafilist situatsiooni on võimalik kohaliku omavalitsuse tööd ja eesmärgi kohandada vastavalt vajadusele. Rahvastiku koosseis võimaldab kavandada jätkusuutlikult nii lasteaedade kui ka koolide tööd ning samas on olulisel kohal eakatele suunatud teenuste pakkumine, sotsiaaltransport, teenused, hooldus nii kodus kui vajadusel hooldusteenuse toetamine hoolekandeesutuses.

Ühinemine iseenesest demograafilist situatsiooni ei muuda. Muutusi saab esile kutsuda edasiste valikutega – erinevad toetused, elukeskkonna arendamine, ettevõtluskeskkonna paranemine sellega kaasnev uute töökohtade teke ja palgataseme paranemine.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Transpordikorraldus ühinevate omavalitsuste piirkonnas on seni korraldatud maakonnaliinide kaudu üpris rahuldavalt ja kohati väga hästi. Vaja on tihendada senist liinivõrku keskuse ja tagamaa ühendamisel. Samuti on äärmiselt olulisel kohal nii kooli- kui ka lasteaiatranspordi tagamine maapiirkondades. Selleks on olemas võimalused seniste liinilepingute raames ja marsruutide muutmiseks. Transpordikorralduse eesmärgiks võetakse senise toimiva, mõistliku ja tegelikul elanike vajadustel põhineva süsteemi säilitamine ja täiustamine.

Kommunikatsiooni oluliseks osaks peetakse ka edaspidi ajalehe Valga Linna Leht ilmumist, mis on terve 2016. aasta jooksul ilmunud tasuta terves ühinemispiirkonnas. Ametlikku infot edastatakse ajalehes, ametlikul veebilehel ning e-posti teel, samuti kasutatakse raadio ja maakonnalehe võimalusi.

Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Seniste omavalitsuste ühiseks mureks on olnud ettevõtluse edendamiseks nii nende käsutuses olevate vahendite kui võimaluste nappus. Samuti on ettevõtluse arendamine killustatud mitmete erinevate organisatsioonide vahel. Suuremates omavalitsustes suudetakse elukeskkonna edendamise ja kvaliteetsete avalike teenuste pakkumisega tagada ettevõtjatele vajalik tööjõud ja keskkond ning vajadusel olla partneriks erinevatel ettevõtmistel. Ühendades omavalitsuste senised parimad praktikad on ühinemise järgselt mõju ettevõtluskeskkonnale kindlasti positiivne. Jätkatakse ka ettevõtjate tunnustamist, kaasamist omavalitsuse arengusse ja projektidesse ning igakülgset toetamist vastavalt omavalitsuse pädevustele.

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Alusharidust pakkuvad lasteaiad paiknevad moodustavas Valga vallas piisava tihedusega. Lasteaedade töötajate töötasu järk-järguline ühtlustamine tagab kvalifitseeritud pedagoogide ja tublide õpetaja abide olemasolu. Lasteaedades pakutakse samuti tugiteenuseid – logopeed, psühholoog, tugiisik lapsele. Koolivõrk on piirkonnas korrastatud. Kokku on lepitud koolide omapära säilitamises ja tugevuste arendamises, tugiteenuste pakkumises. Olulise tähtsusega on ühinemisiirkonnas nii Valga Gümnaasium kui ka Valgamaa Kutseõppekeskus.

Omavalitsusüksuse kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

Kogu tulevase Valga valla territooriumil korraldatakse teenuste pakkumine ühtsetel alustel. Valga Vallavalitsus kui ametiasutus pakub avalikke teenuseid valla ametiasutuses Valga linnas ning teeninduskeskustes Tsirguliinas, Õrus, Lüllemäel ja Harglas või Koikkülas (otsustamisel). Teeninduskeskustes töötavad ametnikud on samuti ametiasutuse töötajad ja kuuluvad ametiasutuse valdkondlikesse osakondadesse. Selline töökorraldus tagab koostöö, kogemuste vahetamise võimalused ja organisatsioonilise kuuluvustunde, ühtlase kvaliteedi ning puhkuseperioodil ning muudes olukordades töökorralduse võimekuse.

Hallatavate asutuste töökorraldus on ühinemislepingus kokku lepitud. Kultuurikeskused, rahvamajad jmt asutused jätkavad eraldiseisvatena, kuid noortekeskused ühendatakse üheks asutuseks. Sellega tugevnevad organisatsioonid, ühtlaselt kõrge teenuste kvaliteet ning tegusad töötajate meeskonnad – eelkõige koostöö kaudu.

Erinevate teenuste sisseostmisel kasutatakse efektiivsemaks majandamiseks ühishankeid, samas säilitatakse paindlikkus ning vajadusel hangete osadeks jagamine (näiteks tehhoolduse, heakorra, haljastuse jne hangete puhul), et anda võimalusi ka piirkonnas tegutsevatele ettevõtjatele, kelle töömahud ei võimalda võistlemist suurte ettevõtetega.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele tööjõukulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta) ning § 21 lõike 7 alusel üle 11 000 elanikuga omavalitsuse moodustamisel 500 000 eurot täiendavat toetust. Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. detsembri 2016. a seisuga Karula vallas 980 inimest, Taheva vallas 725 inimest, Tõlliste vallas 1591 inimest, Öru vallas 470 inimest ja Valga linnas 13 007 inimest. Valga valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks 2 500 000 eurot (300 000 + 300 000 + 300 000 + 300 000 + 800 000 + 500 000) eurot⁶.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministeeriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.

⁶ Kuigi ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.01.2017 seisuga, võib eeldada, et ühinemistoetuse maht ei muutu, sest alla 3000 elanikuga omavalitsustele eraldatakse toetust miinimummääras ning üle 5000 elanikuga omavalitsustele maksimummääras.